

Opvoeding van Jongeren, Elke Dag Opnieuw

Anne Bülow¹

¹*Jeugd en Gezin, Erasmus Universiteit Rotterdam, Rotterdam, Nederland*

Samenvatting Het proefschrift waarover deze samenvatting gaat, heeft universele opvoedprincipes in het dagelijkse leven aangetoond, die een belangrijke basis voor opvoedadvies kunnen vormen: Jongeren voelden zich gelukkiger op momenten en dagen dat hun ouders meer warmte tonen en autonomie bevorderen. Hoe sterk deze opvoedprincipes in elk gezin aanwezig waren, varieerde sterk van gezin tot gezin. Dit benadrukt het belang van gepersonaliseerd opvoedadvies. De sterkte van de opvoedprincipes hing ook af van de tijdschaal waarop ze werden geobserveerd (bijvoorbeeld moment, dag, of week). Toekomstig onderzoek moet uitwijzen of opvoedadvies dat op de korte termijn werkt misschien averechtse effecten op de lange termijn heeft of andersom.

Trefwoorden jongeren, adolescentie, opvoeding, dagboekonderzoek, intensief longitudinaal

Artikelgeschiedenis

Ontvangen: 15 januari 2025

Geaccepteerd: 2 april 2025

Online: 28 mei 2025

Contactpersoon

Anne Bülow, bulow@essb.eur.nl

Copyright

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0. This allows for unrestricted use, as long as the author(s) and source are credited.

Belangen

Geen

Financiering Onderzoek

Dit onderzoek werd ondersteund door een subsidie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO-VIDI; 452-17-011) toegekend aan Loes Keijsers.

1 Opvoeding van Jongeren

Theorieën over opvoeding stellen dat er drie belangrijke principes zijn van een goede opvoeding in de adolescentie (12 tot 25 jaar). Jongeren functioneren, gemiddeld genomen, beter bij een opvoeding die gekenmerkt is door warmte, autonomie-ondersteuning en structuur (Skinner et al., 2005; Soenens et al., 2019; Steinberg, 2014). Deze conclusie, dat er opvoedprincipes zijn (bijvoorbeeld 'het is goed om warm te zijn'), was gebaseerd op eerder empirisch onderzoek dat zich grotendeels heeft gericht op het begrijpen van algemene ontwikkelingsprocessen. Dat onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat ouders die warmer zijn, gelukkigere kinderen hebben in vergelijking met andere gezinnen. Vaak werd aangenomen dat deze opvoedprincipes zich vertalen naar het gedrag van ouders in het dagelijkse leven van individuele gezinnen. Deze belangrijke assumptie was echter nog nooit getest en aan het begin van dit onderzoek waren vrijwel geen studies naar de dagelijkse opvoeding van jongeren (Boele et al., 2020; Keijsers et al., 2022).

Dit proefschrift onderzocht twee van de drie principes in het dagelijkse leven, namelijk warmte en autonomie-ondersteuning. Werkten deze principes ook in het dagelijkse leven (zie hieronder conclusie 1) van elk gezin (conclusie 2)? En zou het wellicht zo kunnen

zijn dat deze opvoedprincipes andere gevolgen voor het welbevinden van jongeren op korte versus lange termijn hebben (conclusie 3)?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, heeft dit proefschrift een nieuwe onderzoeksmethode in het domein van de pedagogiek geïntroduceerd, namelijk de gezins-specifieke, intensieve longitudinale benadering. Hiervoor werden online dagboeken via de smartphone gebruikt, waarbij deelnemers zeer regelmatig (bijvoorbeeld meerdere keren per dag, gedurende meerdere dagen) korte vragenlijsten invulden over hun welbevinden en over de opvoeding (bijvoorbeeld 'mijn ouder en ik hadden plezier' en 'ik ben nu blij'). Verdeeld over drie sub-studies vulden Nederlandse en Vlaamse jongeren tussen de 12 en 18 jaar en hun ouders (in totaal $N > 900$) meer dan 38.000 vragenlijsten in. Voor meer informatie over de dataverzameling zie aanvullende informatie per studie (studie 1: <https://osf.io/vstrn>; studie 2: <https://osf.io/5mhgk>; studie 3: <https://osf.io/vf4mn>). In de opzet van de studies was er speciale aandacht voor de motivatie van jongeren om mee te blijven doen (Bülow, Janssen, et al., 2025). Deze data zijn met tijdreeksanalyses op twee niveaus geanalyseerd. Doordat er gezinnen tot wel 100 keer zijn gemeten, konden vragen op *individueel niveau* beantwoord worden, zoals: Voelt Lotte zich beter als haar moeder warm is? Op *groepsniveau* konden vragen beantwoord worden, zoals: Voelen alle jongeren zich beter als hun ouder warm was, of zijn er ook jongeren voor wie het averechts uitpakt?

Deze aanpak gaf drie nieuwe inzichten (zie Figuur 1).

2 Conclusie 1: Opvoedprincipes Bestaan in het Dagelijks Leven in het Gemiddelde Gezin

Eerder onderzoek had gesuggereerd dat ouders die warm en autonomie-ondersteunend zijn het welbevinden van hun kind bevorderen. De dagboekstudies gaven aanvullend bewijs voor het bestaan van deze opvoedprincipes. Op momenten en dagen dat ouders warmer en meer autonomie-ondersteunend waren, voelde de gemiddelde jongere zich beter dan op andere momenten of dagen (Bülow, Neubauer, et al., 2022; Bülow, Van Roekel, et al., 2022; van der Kaap-Deeder et al., 2023). Deze bevinding benadrukt de toepasbaarheid van deze opvoedprincipes in opvoedadvies. De bevindingen laten zien dat opvoedprincipes werken in concrete situaties in het alledaagse leven. Precies het startpunt van opvoedadvies, wat vaak gericht is om in concrete situaties in het dagelijkse leven ouderlijk gedrag te veranderen.

3 Conclusie 2: Opvoedprincipes Gelden voor de Meeste Gezinnen, Maar Wel in Verschillende Mate

Ten tweede heeft dit proefschrift gekeken voor hoeveel gezinnen deze principes van toepassing waren. De bevindingen suggereren dat opvoedingsprincipes van toepassing

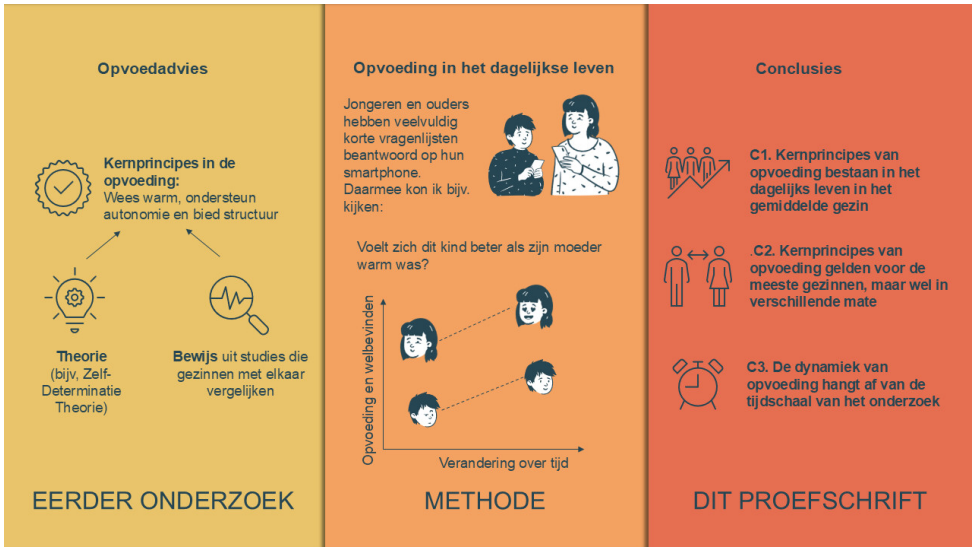

Figure 1 Samenvatting

zijn op de meeste gezinnen, maar de mate waarin opvoeding jongeren beïnvloedde varieerde tussen gezinnen (Bülow, Neubauer, et al., 2022; Bülow, Van Roekel, et al., 2022). Er waren maar weinig gezinnen met tegenovergestelde effecten (bijvoorbeeld op dagen dat ouders warmer waren, waren jongeren ongelukkiger), maar er was wel een groep jongeren wiens emotionele welbevinden niet of zeer zwak samenhangt met het gedrag van hun ouders. Deze bevinding van ‘universaliteit zonder uniformiteit’ levert niet alleen bewijs voor theoretische ideeën zoals uit de zelf-determinatie-theorie (Soenens et al., 2015). Het laat ook zien dat (tenminste op de korter termijn, zie conclusie 3) advies wat gebaseerd is op deze opvoedprincipes breed kan worden toegepast zonder angst dat het voor een subgroep schadelijk is. De grote variatie in sterkte van effecten zou wel een gepersonaliseerde aanpak bij opvoedadvies kunnen rechtvaardigen.

4 Conclusie 3: De Dynamiek van Opvoeding Hangt Af van de Tijdschaal

Moderne theorieën (Smith & Thelen, 2003) suggereren dat korte- en langetermijneffecten van opvoeding kunnen verschillen. Tot nu toe was vooral lange termijn onderzoek gedaan. Het dagelijkse leven bleef daarbij onderbelicht. Overeenkomstig met moderne theorieën (Lougheed, 2020; Smith & Thelen, 2003), toonden de bevindingen van dit proefschrift dat korte en langetermijneffecten verschillend waren. Zo hing het hebben van conflicten niet samen met het welbevinden van jongeren een dag later, maar als ouders en jongeren gedurende die maand meer conflicten hadden gehad voelden jongeren zich de volgende maand slechter (Bülow, Boele, et al., 2025). Het is daarom belangrijk dat toekomstig

onderzoek expliciteert hoe snel of langzaam opvoedingseffecten ontstaan. Dit zou in de praktijk mogelijk maken om mogelijke averechtse effecten op korte versus lange termijn te anticiperen.

5 Conclusie

Onderzoek naar opvoeding van adolescenten heeft geleid tot algemene opvoedprincipes. Opvoeding die gekenmerkt is door warmte, autonomie-ondersteuning en structuur is goed voor het welbevinden van kinderen. Maar de onderliggende aanname dat deze opvoedprincipes werken in het dagelijkse leven, was tot nu toe amper onderzocht. Daarom heeft dit proefschrift met intensieve longitudinale methoden de dynamiek van opvoeding binnen individuele gezinnen in het dagelijks leven in kaart gebracht. Deze bevindingen bevestigen dat deze algemene principes ook van toepassing zijn op het dagelijks leven van de meeste gezinnen. Effecten in het ene gezin waren sterker dan in het andere en de uitwerking van opvoeding op het welbevinden hing af naar welke tijdschaal werd gekeken. Mogelijk kan dit soort onderzoek naar opvoeding in het dagelijkse leven in de toekomst helpen om ouders beter te ondersteunen, en kan het een basis vormen voor maatwerkadvies dat echt pas bij het dagelijkse leven van een individueel gezin.

Het volledige proefschrift is openbaar toegankelijk via: <https://osf.io/v2936>.

Literatuur

- Boele, S., Denissen, J., Moopen, N., & Keijsers, L. (2020). Over-time fluctuations in parenting and adolescent adaptation within families: A systematic review. *Adolescent Research Review*, 5, 317–339. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00127-9>
- Bülow, A., Boele, S., Lougheed, J.P., Denissen, J.J.A., van Roekel, E., & Keijsers, L. (2025). A matter of timing? Effects of parent-adolescent conflict on adolescent ill-being on six timescales. *Journal of Psychopathology and Clinical Science*.
- Bülow, A., Janssen, L.H.C., Dietvorst, E., Bij De Vaate, N.A.J.D., Hillegers, M.H.J., Valkenburg, P.M., & Keijsers, L. (2025). From Burden to Enjoyment: A User-Centered Approach to Engage Adolescents in Intensive Longitudinal Research. *Journal of Adolescence*.
- Bülow, A., Neubauer, A.B., Soenens, B., Boele, S., Denissen, J.J.A., & Keijsers, L. (2022). Universal ingredients to parenting teens: Parental warmth and autonomy support promote adolescent well-being in most families. *Scientific Reports*, 12(1). <https://doi.org/https://doi.org/10.1038/s41598-022-21071-0>
- Bülow, A., Van Roekel, E., Boele, S., Denissen, J., & Keijsers, L. (2022). Parent-adolescent interaction quality and adolescent affect – an experience sampling study on effect heterogeneity. *Child Development*, 93(3), 315–331. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/cdev.13733>

- Keijsers, L., Boele, S., & Bülow, A. (2022). Measuring parent–adolescent interactions in natural habitats. The potential, status, and challenges of ecological momentary assessment. *Current Opinion in Psychology*, 44, 264–269. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.10.002>
- Lougheed, J.P. (2020). Parent–Adolescent Dyads as Temporal Interpersonal Emotion Systems. *Journal of Research on Adolescence*, 30(1), 26–40. <https://doi.org/10.1111/jora.12526>
- Skinner, E., Johnson, S., & Snyder, T. (2005). Six Dimensions of Parenting: A Motivational Model. *Parenting: Science and Practice*, 5(2), 175–235. <https://doi.org/10.1207/s15327922par0502>
- Smith, L.B., & Thelen, E. (2003). Development as a dynamic system. *Trends in Cognitive Sciences*, 7, 343–348. [https://doi.org/10.1016/S1364-6613\(03\)00156-6](https://doi.org/10.1016/S1364-6613(03)00156-6)
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2019). Parenting Adolescents. In M.H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting (3rd edition), Vol. 1: Children and Parenting*. (Vol. 1). Routledge.
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Van Petegem, S. (2015). Let us not throw out the baby with the bathwater: Applying the principle of universalism without uniformity to autonomy-supportive and controlling parenting. *Child Development Perspectives*, 9, 44–49. <https://doi.org/10.1111/cdep.12103>
- Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
- van der Kaap-Deeder, J., Bülow, A., Waterschoot, J., Truyen, I., & Keijsers, L. (2023). A Moment of Autonomy Support Brightens Adolescents' Mood: Autonomy Support, Psychological Control and Adolescent Affect in Everyday Life. *Child Development*, 94(6), 1659–1671. <https://doi.org/10.1111/cdev.13942>